

Ivan Albreht:

Dekla.

Zunaj je zima, povsod belo, kolikor daleč seže oko. Cesta, ki pelje skozi vas, je prazna. Od streh visijo ledene sveče. Ana sedi pri oknu in gleda vanje. Tako bleste kakor piščali na orgljah svete Cecilije. Zdaj so zagorele, zardele v rožnati luči: v dalji je zatonilo solnce.

Pri cerkvi zazvoni. Ostro udari glas na stekla v oknu in zavalovi v mraku. Ana čuje kakor v snu in kakor v snu se prekriza in zašepeče. Misel pa ni pri molitvi, ampak še vedno tam pri svečah, ki visijo od strehe. Zasnežena streha se dvigne in sveče zaplapolajo, debele voščene sveče, v ravni vrsti pred oltarjem. Na koru pojo orglje. Pred altarjem kleči Ana in pred njo stoji župnik in govori z zategnjenim glasom o svetosti in dolžnosti zakonskega stanu.

„Ana, Anče“ — se oglasi od nekod gospodinja — „luč v vežo in v kuhinjo — v hišo tudi! In večerjo na mizo! Ana, Anče, kje pa tičiš zopet?“

Dekla se prestraši in plane iz sobe. Na pragu že sreča gospodinjo. Skoro bi se zaletela vanjo, tako je omotena od svojega premišljevanja.

V kuhinji nažge svetilko, drugo, tretjo. Ko se razgleda, opazi, da je en cilinder moten in okajen. Hitro privije luč in ga sname, da ga osnaži. A steklo je že vroče. Zažge jo v prste in cilinder zazvenči na tla.

„Bog se usmili duš v vicah.“

„In mojega žepa!“ Gospodinja že stoji pri njej in jo gleda osorno, tako da ji sili vsa kri v glavo. Opekle prste je skrila pod predpasnik in zdaj ne ve, česa bi se lotila. Svetle črepinje na tleh, bolečine na prstih in gospodinja pred njo — vse ji je enako zoprno.

„No, kaj čakaš! Saj pravim — kakor hitro se dekle kam zagleda, ni več za rabo.“

Ona povese oči in prime obe svetilki, da ju postavi na svoje mesto. Če kdo le od daleč omeni njeno ljubezen, je takoj zadovoljna. Nekoliko se namrdne, našobi ustni in se okrene v stran, da se lahko neopazovano smehlja. V veži obesi svetilko, potem gre v sobo.

„Dober večer,“ pozdravi, čeprav ve, da ni nikogar v sobi. Njej je še ljubše, da je sama. Kakor da bi bila gospodinja, se ji zdi. Pri tej misli je javorova miza, ki stoji spredaj v desnem kotu, vse bolj ponosno bela. In stoli in klopi ob steni, obsežna peč zadaj v levem kotu in svetniške podobe na stenah — vse je bolj pri-
ljudno.

Ana postavi svetilko na mizo, potem začne zagrinjati okna. Pri vsakem postoji za trenotek in pritisne čelo na mrzlo steklo. Pogled se ji ostro upre v temo in če ugleda na cesti človeško po-
stavo, takoj odskoči.

„Ali je on?“ —

Človek zunaj gre mimo hiše. Ni bil on, ki je orožnik v uro oddaljenem trgu. A nocoj še pride, gotovo mora priti. Preko Žiberš mora na patroljo. Ti vedni tatovi in berači in požigalci! — Gori v hribih nekje je bilo ukradeno par starih cap. Zdaj hoče vsaka šleva vedeti, da je videl kje sumljivega človeka. Eden več govori kot drugi, pa gotovo vsi skupaj niso videli ničesar. Morda obleka sploh ni bila ukradena. Najbrž si je kdo izmislil, kak mlade, ki je bil kdaj zaprt zavoljo pretepa, zdaj je pa jezen na orožnike in bi rad, da bi se njen Francelj prehladil. Ah, tako mraz je nocoj, čisto jasno je nebo, polno zvezd.

„Anže,“ kliče gospodinja v kuhinji — „Anže, pojdi sem, greš po cilinder!“

Pastir pride.

„Pa hitro“ — ukazuje gospodinja — „osme številke. Da se ne boš kam zagledal!“

„Saj nisem Ana,“ se odreže pastir že v veži in steče na cesto. Ko zastre Ana zadnje okno, stopi v vežo in vzame dve golidi.

„Joj, ali še nisi pomolzla,“ se začudi gospodinja, ko pride v kuhinjo. „S teboj je pa res križ zadnji čas!“

„Vi ste pa malo preveč sitni,“ hoče odvrniti dekla, a ne reče ničesar. Samo s pogledom izrazi nevoljo.

„No, le pojdi hitro!“ brblja gospodinja dalje in se suče okrog ognjišča. Pod nosom ima podolgasto črno liso od oglja. Ani gre na smeh. Tako je črna tista lisa kakor Francjevi brki.

„Pa Meto pokliči, naj ti pomaga,“ jo še opomni gospodinja. Meta je druga dekla, ki je prišla šele o Božiču. Toda Ana je ne more trpeti kraj sebe. Prerobata se ji zdi in sploh — kdor hoče, lahko pride k njej, pa je stara šele osemnajst let. Da je le ni sram!

Zrak je oster. Pod nogami škriplje sneg.

„Ubogi Francelj,“ vzdihne Ana in huščne v stajo, a Mete ne pokliče. Naj bo, kjer hoče, saj se na šupi gotovo počuti dobro, ko pomaga mešati krmo in rezati rezanico. Pri tem lahko draži hlapca Janeza in volar Tine se tudi rad obregne ob njo.

V staji je toplo. Stene so rosne od vlage in zrak je težak. Sredi staje so postavljene stopnjice na šupo.

Dekla molze in se pogovarja z živino. Vsakemu govedu pove prijazno besedo, ko pride do njega, ga pogladi, potreplja, molze in gre zopet dalje.

„Že mati je delala tako,“ se domisli s čustvom spoštovanja. Pred leti, takrat, ko je bil sedanji gospodar mlad in je gospodaril še stari Kotar, je služila njena mati tu. Osem let je služila, potem je vzela Lipanovega Andreja, ki je imel kočo in za dve govedi paše in krme.

Zgoraj na šupi poneha ropot in po stopnjicah pride Tone, naj-starejši Kotarjev sin.

„Dober večer, Ančka!“

Tone gre po staji, okrog govedi, popravi tupatam steljo in sede na stopnjice. Ana ga ima rada. Miren je in nič ne sitnari. To je čudno, da je tak. O očetu njegovem gredo vse drugačne govorice. S tisto Jero, ki vozi jajca in maslo v Idrijo, je menda trikrat nekaj navozljal. A zibala le ni nikoli. Da le morejo ljudje biti taki!

„Ali boš kmalu gotova?“ vpraša Tone.

„Še tri imam.“

V listniku pri staji se hihita Meta. Volarjevo besedičenje se meša v njen smeh in hlapec pokašljuje zraven.

„Da se jim le ljubi,“ pripomni Ana proti Tonetu.

„In da jih ne zebe,“ meni on malomarno.

„E — Meta je vroča,“ se domisli Ana, a ne izreče. Še Lipetu ni dala miru, ko je vendar vedela, da se ne more meriti z gospodarjevim sinom. To je dobro, da je šel k vojakom, če ne bi gotovo prišlo kaj narobe.

„Ali Lipe kaj piše,“ poizveduje pri Tonetu.

„Od Božiča se ni več oglasil.“

Tako — seve, on je bolj podoben očetu. Denar ima in za pogled tudi ni napačen — gotovo si v mestu izbira dekleta. Saj je tudi Reza morala tako bolj nagloma od hiše, tista, ki je omožena v Žireh. Franci se je tudi mudilo v Črni vrh — saj govorili so tako ob njeni poroki.

Ana se zdrzne.

„Prosinec, svečan —“ šteje v mislih. Bojazen jo je obšla, ko se je domislila Reze in France. Med Božičem je bil Francelj skoro vsak večer na vasi. Fantje so prišli od vojakov na dopust, zato se je bilo bati pretepa. Takrat je bil mnogo pri njej in domenila sta se, da bo v predpustu poroka, če on dobi svojo postajo in dovoljenje za ženitev.

Dekla se zasmije glasno in zardi; tako je prijetna ta misel.

„Nocoj si pa dobre volje, Ančka,“ se malodane začudi Tone.

Dekla je v zadregi. Skrivaj, tako izpod obrvi pogleda bodočega Kotarja, a smeh še vedno noče z ustnic, ne z oči.

„Sem vesela, ker sem končala,“ se zlaže naposled, vstane od krave in si potegne ruto globoko na obraz. V mislih še ponavlja:

„Prosinec, svečan“. Bojazen raste. Tako čudno ji je včasih — če bi pa le bilo? Nocoj mora povedati Francelju. Da bi vsaj gotovo prišel!

Tone vzame petrolejko s kljuke, posveti še enkrat po staji, če je vse v redu in gre. Ana stopa za njim. Golidi sta polni mleka, tako da komaj nese.

„Večerjat!“ kliče Tone, ko gre mimo listnika. Hlapec se ozre in gre, Tine še v naglici vščipne Meto, da dekla zacvili in ga sune od sebe.

Za vogalom zalaja pes. V visokih skokih priskače proti Tonetu in zopet zbeži gospodarju nasproti. Kotnik se je vrnil iz trga od neke seje. Urno stopa in cigaro kadi. To dela samo takrat, kadar je prilika slovesna in mora pokazati, da je veljaven mož; sicer pa seže mnogo raje po pipi.

„Ali ste napravili vse,“ se vstavi pri Tonetu. Ko govori, kima z glavo — vino ga nekoliko teži.

Dekla postoji, potem gre naglo mimo obeh v kuhinjo. Dim ji puhne v obraz in toplota jo zareže v ušesa. Na ognjišču žari žerjavica — sicer je vse temno.

„Kam naj precedim?“ zakliče v vežo.

Dolgo ni nič odgovora. Naposled se oglasi zgoraj na veži gospodinja:

„Le pusti, Ana, bom že jaz! Kar večerjat lahko greste.“

Ana stopi k ognjišču, da ji toplota diha v prsi in v obraz.

„Če bi res bilo — prosinec, svečan . . . Francelj še zdaj nima dovoljenja in mogoče . . . Vsaj do poletja enkrat, da bi prišlo!“

Strah je moreč, a misel na dete je vabljava in topla. Kako bo neki jokalo in komu bo podobno — njemu ali njej? Vse v čipkah mu bo napravila, da bo kakor angelček.

Ana ploskne z rokama. Po vsem telesu ji prijetno zaščemi od radosti in sreče. Kakor k molitvi položi dlan na dlan, se skloni in strastno stisne roki med kolena. Hip nato se vzravna, se zavrti v poltemi in zapoje.

Medtem vstopi Tone s Kotnikom. Vsi gredo v sobo in posedejo okrog mize. Pri večerji zajemajo iz skupne skledе in po večini molče, dokler se ne oglasi Kotar. Kadar je kaj okajen, govori vedno rad sam o sebi. Pripoveduje s poudarkom in tako, kakor da sta samo on in Tone pri mizi.

„Neka ujeda je zdaj v cestnem odboru, ki me gloda po strani, ker ne znam nemškega,“ se obrne napol proti sinu.

„Čudno,“ se odvrne Tone.

„Kajne — nemško naj znam, slovensko — pa še pisati in brati oboje. V šolo sem hodil pa h kravam.“

Družina se nasmeje, zlasti pastirju ugaja zadnja opazka.

„No, seve,“ — se obrne gospodar k družini — „ko sem bil jaz mlad, ni bilo tako kot je zdaj, da bi imela vsaka kopica bajt svojo šolo! Kdo se je takrat menil za take reči! Kdor se je kaj naučil, se je naučil na paši in v hlevu.“

Kotar govori modro, kljub vinjenosti, in Ana se mu čudi. Kako je bilo? Brez šole — pa se je naučil brati in pisati. Župan je že bil, svetovalec je še vedno in cestni odbornik.

Nenadoma se gospodar domisli:

„Dolinšek se ženi.“ In se ozre na Ano, ki je hipoma vsa rdeča kot pirh. Meta sune Tineta s komolcem, Janez zakašlja, Anže se popraska za ušesi; še Tone se ozre na deklo z nekoliko nagajivim pogledom.

„Dolinšek, Franc Dolinšek, Anin ženin se ženi v trgu,“ nadaljuje Kotar.

Družina ostrmi, Ana pobledi. Ostro pogleda gospodarja in roka se ji začne tresti, da mora odložiti žlico. Težko ji leže na prsi in najraje bi utekla. Komaj čaka, da jenjajo jesti, potem odhiti s prazno skledo v kuhinjo.

„Kaj neki dražite dekleta,“ čuje za seboj Tonetov glas. Potem še gospodarjevega:

„Kaj dražim? V trgu govore. Tisto Leho menda vzame, ki je natakara pri Vipavcu. Ženšče ima denar, čez tisoč“.

Kotar govori še dalje, a dekla ne sliši več. V divji žalosti zaloputne kuhinjska vrata za seboj, odloži skledo na ognjišče in se zgrudi na kopico drv kraj njega. Kričala bi rada in jokala bi, toda oči so vroče in suhe. Francelj — on, da je lagal? In tista Lena, ki ima švedraste noge, tista naj bi ga speljala? Denar —

Na to doslej še ni mislila — denar. Šele zdajle je planilo pred njo in zdaj povsod, še v žerjavici se svitajo cekini.

Mrzlo jo obide in občutek onemoglosti jo obvlada popolnoma. Seve — saj to je jasno! Lena ima tisočak — kako da ni preje nikdar mislila na to? Tistih tristo kron, ki jih ima prihranjenih, se še spomnila ni. Pa kaj bo tristo kron — ona ima tisočak!

Vsa misel se zaostri v ta strašni pojem. Nad očmi pod čelom jo začne boleti in v sencih ji kljuje, kakor da ji hoče razpočiti glava. Roke in noge so brez moči in po vsem telesu začuti pot. Umrla bi zdajle, izginila bi! — In počasi zapolze solze iz oči. Težki, zadrževani sunki se trgajo od srca.

Tedaj pride gospodinja v kuhinjo. Na pragu med vrati obstoji in gleda vprašujoče na Ano.

„Kaj pa je?“

Visoko nad oči si dvigne svetilko, da bi mogla videti bolje, in stopi bliže.

„Ana, zakaj pa jokaš?“

Dekla pogleda zmedeno, kakor izgubljena in naglo zopet skrije obraz v dlani. Gospodinja gleda, postavi petrolejko na ognjišče in odide v sobo. Družina je vsa pri peči, samo Kotar in Tone sedita za mizo v živahnem pogovoru.

„Kaj ste imeli z Ano?“

Pastir dvigne glavo in pomežikne:

„Fant jo je pustil.“

Oster pogled ga sreča, da si ne upa s smehom na dan — zato ostane vsa družina resna, kakor da je preslišala.

Kotar kratko omeni novico, gospodinja se začudi, zmaje neverjetno z glavo in sede k peči. Potem začno moliti rožni venec.

Ko Ana začuje mrmranje, se ji zahoče, da bi govorila. Naj bo karkoli — da bi govorila, da bi se premotila . . . Gre v sobo, poklekne in moli z drugimi. Polagoma se začne bistriti misel in se upirati zoprnosti, ki jo je preje čula. Mogoče ni res — govorice zlobnih jezikov . . .

Tako prikupljiva je misel kakor toplota, ki izžareva od peči. Če pride nocoj — ah, mogoče pride. Potem bo zavezala zlobne jezike in pregnala roganje.

Prijeten mir jo začne objemati, vedno bolj daleč zveni mrmranje. Vse še čuje, a ne razume več. Tudi ne odgovarja — le tu, tam še pride beseda preko usten, a nerazločno — kakor vzdih. Polagoma se izgubi popolnoma. Zazdi se ji, da je prišel Francelj. Sneg otresa s čevljev in rezek hlad gre od njega. Ona čuti, kako ji leze mraz po nogah, prav do stegen — hoče odvzeti Franclju puško in pogleda. A njega ni in ne puške. Le hlapec zmakne roko in odskoči od nje. Iz mežikanja njegovih drobnih, rjavih oči razbere dekle položaj in od sramu in od srda razpaljena se zakadi vanj.

„Kaj misliš, da sem naprodaj?“

Besede podkrepi z brco in izgine v vežo. Hlapčeva predrznost jo boli in jezi — oči bi mu izpraskala od srda. Hoče se lotiti dela, stopi v kuhinjo in privije luč. Toda nobena reč ji ne gre od rok — nenadoma je neokretna in od koraka do koraka pozabi vse sproti. Solze ji venomer silijo v oči in ji meglijo vid.

Kotarica pride v kuhinjo, za njo Meta. Vse tri molče in Ana zapazi prvič, kar služi pri Kotarjevih, da je kuhinja črna in sajasta. Vse je tuje, divje in tesno — v ječah mora biti najbrže tako. Rada bi skrila svojo žalost pred gospodinjo in zlasti pred Meto. Poskuša peti, toda glas podrhti in zamrje.

„Denar ima ona,“ si ponovi v misli. Živo stopi Lenina slika pred njo. Rjavi lasje, meglenosive oči, velike, napihnejene ustnice in sledovi bližine tridesetih let okrog njih — pa ukrivljene noge. Kaj je takega na njej, da bi moglo zvabiti Franclja? Tisočak, morda še več . . .

Družina se polagoma porazgubi. Hlapec, volar in Anže spe v staji, Meta ima prenočišče zgoraj na veži pri gorenji kuhinji — tudi domači spe zgoraj. Samo Ana je spodaj v sobi.

S strahom pogleda na uro.

„Devet. Če pride — o polnoči . . . ob eni . . .“

Pri vratih stoji postelja. Dekla stopi tja in seže pod zglavje. Vonj dišečega mila jo za trenotek zamami. Hotela je pregnati neprijetni vonj z rok in z las, pa si je kupila dišeče milo. A on hoče denarja. Pravzaprav ne more pojmovati tega. Štirideset goldinarjev ima na leto in nekaj obleke, Francelj ima na mesec več . . . Če bi mogla tudi ona do denarja.

Tako lepa je misel — v trenutku se razsolnči vse. Če bi šla v Ameriko: stric Štefan je tam in dobro mu gre. In Martin, Metin brat . . . Včasih je hodil za njo. Če bi šla, tam je zlata na kupe.

Toda — kam? Prosinec, svečan — še tri dni je svečana. — A predno more z doma, še potečejo tedni, meseci. In medtem se pokaže, kar je rodila ljubezen — takih ne puste čez . . .

V razmišljanju brska po vzglavju in odmota iz papirjev vzorec za čipke. Kakor angelček bi bilo — a zdaj . . .

Nevolja in ljubezen se borita v njej. Dekle je užaljena in mati se boji, da bo oropana.

„Jera bi morda —“

Strese se, skrije vzorce in se prisiljeno zasmije:

„Kako sem neumna — puhle besede me spravijo ob vero!“

Za trenotek se umiri, čeprav sama sebi ne veruje popolnoma.

„Če pride — mora priti, mora . . .“

Ana privije luč in gre na peč. Čisto v gube se zvije, sedi in čaka. Skozi okno ob robu zastora plane ozek trak mesečine v sobo baš preko postelje. Nekje zalaja pes, zategne in zacvili, potem mir. Le na steni meri ura čas. Dekla posluša uro in svoje srce, ki utriplje sunkoma in neenakomerno. Vsak trenotek je dolg . . . večnost. —

Proti polnoči dahne na okno:

„Anica!“

Dekla dvigne glavo, si pomane oči in skoči k oknu:

„Ti?“

„Jaz! Odpri!“

Vsa srečna mu gre odpirat in šepetaje se pozdravita. Od njega veje mraz, in ko ga Ana poljubi, čuti srež na njegovih brkih.

„Kot smrt si mrzel,“ mu šepetaje in ga pelje v sobo. Vse v temi, oprezno kakor dva tatova. Ne pride ji na misel, da bi ga vprašala, kaj je na tistih govoricah. Saj je laž — on je tu in je njen! Kakor golobica gleda vanj — samo obrise vidi v temi. A ko sede Dolinšek na posteljo, mu šine mesečina ravno na oči. Dekla zadrhti in se privije k njemu . . .

Ko se Dolinšek začne poslavljalati, pridrži dekle njegovo roko v svoji. Glavo mu nasloni na ramo in ga zadržuje:

„Ti —“

Vsa vshičena govori o svoji nadi, komaj slišno, mehko. A on stoji, nima besede.

„Francelj,“ zastoče dekle v blaznem strahu — „ali je res?“

„Kaj?“

Samo to — in ona že ve, da je vse resnično, kar je pravil Kotar. Z odvrtačo kretnjo popusti njegovo roko in skrije glavo v dlani. Njemu je nerodno in prijetno ob enem. Deklina ve. Prav — saj ni treba dolgih pisem in nepotrebnih besed. Ozre se še po njej in po postelji, pa se izmuzne, da ga Ana niti ne opazi. Na cesti si nažge cigaro in zadovoljno koraka proti trgu. Tatov ni dobil, dogodkov nič posebnih; dekleta in ljubezenske stvari pa ne spadajo v službeno javljanje. Tako je vse v redu!

Ana toži, joče, da je zjutraj vsa zatekla pod očmi. Kolena se ji šibe in po vsem telesu čuti medlost. Če bi mogla umreti!...

Vsenaokrog pa se smeje nedelja, mrzla zimska nedelja. Zrak je čist in oster, da rde lica v njem in silijo solze v oči. Zvonovi zvonijo, kraguljci zadrobe tupatam mimo hiše in solnce mežika na nebu, da se mu smehljajo nešteti sneženi biseri nasproti.

Dekla se odpravlja k maši — vsi drugi so že odšli. Obotavlja se, premišljuje in se boji. Vsa vas bo gledala po njej, gotovo se je vse razvedelo. Že seda, da bi ostala doma — tedaj se spomni že hujšega: prosinec, svečan ... Kaj bo, kadar se očitno pokaže!

V glavi se ji vrti od žalosti, od obupa — tudi pogrešano spanje jo slabi, tako da je vse, kar misli, topo. Le zlati blesk denarja jo mami.

„Samo, da bi mu mogla pokazati, da nekaj premorem.“

„V Ameriko!“ ji šine na um. Potem se odloči in gre v cerkev.

Pridiga se je že začela in župnik govori z navdušenjem o vzdržnosti in o strašnih mukah, ki so pripravljene v peklu za tiste, ki —

Ani se zdi, da je pogledal ravno na njo. Ali ve? Zardi, prebledi, zopet zardi in začuti znojne kaplje na čelu. Nekak upor se vzbudi v njej, zaničevanje do vsega, kar ji je bilo sveto v ljubezni. Ljudje ne smejo izvedeti, kaj je ž njo.

Nasproti prižnici sedi Jera. Dekla se ozre po njej in se odloči. Med pridigo in med vso mašo jo gleda, premišljuje — vedno manj je pomislekov, dokler sklep ne dozori popolnoma.

Ko začnejo ljudje ostavljati cerkev, se stisne Ana k vratom in čaka. Oči predrzno upre v vsakogar, kdor jo pogleda. Vendar čuti bojazen in breme na sebi. In ko pride Jera mimo, stopi za njo kakor odrešena. Nič ne pomisli, samo boleost je živa tisti hip.

„Jera, čujete,“ jo povabi proč od ljudi in jo pelje za pokopališče, ki v loku objema cerkev.

„Ali znate molčati?“

Glas se trese, v glavi ji kljuje in kri valovi, kakor da hoče vsa iz telesa. Jera stisne oči in se nasmeje, da se ji naberejo že zgubana lica v grdo, gobasto kepo.

„Kaj bi pa rada?“

Dekla pomisli, se ozre na levo in desno in zašepeče skozi zobe :

„Francelj me je zapustil in —“

Ne more izgovoriti. Svet izginja pred njo, samo še Jerine oči se zvito reže iz teme.

„Tako, tako —“ čuje Ana kakor v polspanju. Jerinega posmeha ne vidi, le iz glasu razbere njeno zadovoljnost.

„Tako — naj pa bo! Saj prva nisi, kar pojdi z menoj! Jera ima vedno dobro srce.“

Odideta. Dekli se tresejo noge, da je videti na koraku, kakor da je nevarno bolna. Nič prav se ne zaveda, kaj se godi. Le to ve, da ne bo živ duh slutil, kako je bilo ž njo. Jera zna molčati, če se ji postavi srebro za ključavnico pred usta . . .

Starka prebiva nekoliko v stran zunaj vasi. Ko prideta v hišo, odpre staro poslikano skrinjo in začne brskati po njej.

„Na — urhovice, te so najboljše. Pa še to in še tele . . . pa tega malo zraven. Tako! Skuhaj čaj in pij! Enkrat, dvakrat — toliko časa, da pomaga. Mora pomagati, ker ti nisi prva!“

Ana se zahvali, plača. Zmedena je, da ne ve, kam bi gledala in kako bi se držala pri hoji, da bi ne bilo sumljivo.

„Pa molčite!“

„O, piška — kakor grob!“,

Jera zapre vrata in se vrne v sobo, Ana pa hiti proti Kotarjevim. Težka, težka je pot! —

Doma skrije čaj v posteljo in se loti dela. Trudi se k veselju, razposajenosti. Kretnje so nagle, zraven poje, pogleduje hlapca, če ga sreča, se smeje. Toda, kakor hitro čuti, da ni nikogar blizu, utihne. Roke omahnejo brez moči ob telesu, ustnice podrhtevajo in oči se kale.

„Francelj,“ kliče misel in koprneča želja se peni v krvi. Naslednji hip že prevlada srd, užaljenost. Potem zopet krik, ki ga mora preslišati: prosinec . . . Na dnu vsega mrzlo svitanje: srebrnjaki in cekini. Nihče ne vidi, nihče ne ve. Edinole gospodinja jo zasači tupatam, da je zamišljena.

„Kaj si boš jemala k srcu,“ hoče jo tolažiti. „Pamet, Ana — ženinov je vedno dosti, če je dekle kaj vredno!“

„Saj tega še ne maram!“ Sile je treba, da izreče besede.

„Le izdati se nikar,“ se bodri v mislih.

Opoldne poskuša Janez z zbadanjem. Toda dekla se smeje:

„Devet na vsak prst.“ Pri tem pogleda Tineta tako toplo, da je ves iz sebe in se urno postavi zanjo:

„Takemu dekletu se ni treba nikdar bati.“

Ana prime skledo in odide v kuhinjo po drugo jed.

„Sem mislil, da jo bo bolj prijelo,“ pravi Tine z nasmeškom. A Kotar zavrne malomarno:

„A, kaj! Mladi ljudje in mlada kri — kdo bi se ujedal zavoljo vsake norčije!“

„Je res pametna naša Ana,“ doda gospodinja prepričevalno. Vsa družina pritrdi molče, le Meta skomigne z rameni in se ozre na volarja:

„Tineta že meša.“

Dekla pride in pogovor se zasučje drugam. —

Po kosilu pristavi Ana čaj.

„Sem nekaj prehlajena,“ se opravičuje Kotarici.

„Ostani popoldne doma! Saj sem ti že hotela reči, da si nekam blede.“

Dekla se ozre vanjo. Ali je bila odkrita skrb v njenih besedah, ali morda prikrito zaničevanje? Toda na gospodinjinem obrazu ni niti sence zasmeha . . .

Ko zazvoni pri cerkvi, se začno vsi odpravljati h krščanskemu nauku. Le Tine se obira in hodi venomer v kuhinjo. Enkrat nima ognja, da bi si nažgal cigareto, drugič pride vprašat, če so voli že napojeni — venomer najde kaj novega. Ana čuti njegovo željo — mimogrede srečuje njegove poglede in podrhteva v jezi in v grozi.

„Ta si me že lasti,“ misli v onemoglem srdu in komaj čaka, da odide volar za ostalimi. Potem se vda brez pridržka svoji boli. Solza za solzo polzi po zbledelim licu.

Ko zavre čaj, ga precedi, si nese v hišo, sede na peč in pokuši. Grenko je in od zoprnosti se ji raztegne in spači obraz. Ko izpije, jo obide groza.

„Kaj, če bi umrla!“

Samo smrti ne! Davi si jo je želela — a zdaj . . . ne, ne — samo smrti še ne!

Potem misli dalje. Bogve, če bo pomagalo?

Toplota in utrujenost jo omamita. Šele ko se vrnejo domači iz cerkve, si pomane oči.

„Kar ostani na peči,“ sili Kotarica — „da mi ne zboliš.“

Ana uboga.

Ko pride Meta v sobo, se srečata s pogledi. Tako čudno jo gleda Meta. — Če bi pa Jera le izklepetala? —

V bojazni skriva oči in si želi večera, noči, miru. Spala bi, da bi pozabila sebe in vse, kar se godi ž njo in okrog nje.

Ko se začne mračiti, si gre spet kuhat čaj. Strah, da bi kdo zaznal njeno boleš, jo nekoliko razživi. A po večerji, ko je sama, šine brzo v posteljo. Roke se ji tresejo, ko prime skodelico. In še med tem, ko pije, se zboji:

„Kaj delam — Bog nebeški — če se to razve!“

A vendar izpije. Potem se zavije, zakrije in čaka. Veke so težke, vedno težje in misel blede.

„V Ameriko!“ se odloči že v polspanju.

Vedno bolj se gubi zavest.

„V Ameriko!“ še zašepečejo ustnice — potem nič več. Le mirno, globoko dihanje je čuti v sobi.

Dr. Pavel Grošelj:

Astronomski pomenki.

(Konec.)

II. Mars, zvezda ugank.

Planetski roman.

Presenetljiva odkritja na marsovi obli niso vzbudila mrzličnega razburjenja samo v krogu znanstvenikov, temveč so dvignila iz duševnega ravnovesja tudi izobraženo širše občinstvo.

Ko so celo sporočili nekateri opazovalci, da se pojavi spomladi ob nabreklem temnem prekopu zelenkast pas po peščeni pustinski zemlji, ki vedno bolj živo zazeleneva v marsovo visoko poletje, a obledi in porumeni, ko se bliža pozna jesen, tedaj je prikipelo razburjenje do vrhunca. Publika je smatrala ta pojav za neizpodbiten dokaz, da je Mars domovina živih bitij. Njegova flora nam je sporočila nedvoumen planetski pozdrav življenja, ki klije, zori in vene na daljni bratski zemlji.

Neutešno hrepenenje se je rodilo iz tega spoznanja.